

Резюме на проект по Фонд „Наука“ № 19031 – Конкурсна сесия 2019:
„Обучение и професионална реализация на бакалаври по общественото здраве“
Ръководител: Проф. д-р Клара Георгиева Докова, дм

Образованието в областта на общественото здраве (ОЗ) се осъществява на ниво: бакалавър, магистър и доктор. До този момент няма изследвания, които систематично да проучват потребностите, проблемите и моделите на обучение в бакалавърската степен по ОЗ у нас и в Европа, както и кои от тях в най-голяма степен отговарят на приоритетите и предизвикателствата стоящи пред глобалното ОЗ.

Едновременно с проблемите за съдържанието и организацията на обучението, дебатите за реализацията на завършилите студенти, набират все по-голяма сила в обществото. Приносът на всяко обучение е да дава реални възможности за работа и перспективи, съответстващи на изискванията на пазара на труда и потребностите на обществото.

На фона на прогресивно увеличаване на кадровия дефицит в сферата на ОЗ в България, особено осезаем сега, в период на световна пандемия, който обществото ни преживява, при съществуване на достатъчно държавни, общински и частни структури, голяма част от дипломираните бакалаври по ОЗ не се реализират в сферата на своето образование. Стои въпросът какви са причините за тази парадоксална ситуация, а до този момент няма изследвания за систематично обяснение на ниската реализация на бакалаврите по ОЗ и намиране на начини за нейното подобряване. А нуждата от професионалисти по ОЗ ще става все по-критична за нормалното функциониране на всички области на живота.

Целта на проекта е да се проучи и анализира обучението на специалистите по ОЗ с образователно-квалификационна степен „бакалавър“ в България и Европа и възможностите/барьерите за тяхната професионална реализация.

За постигане на целта е необходимо: да се проучи организацията и съдържанието на обучението в бакалавърските програми по общественото здраве в Европейския регион като се съпоставят със съществуващите стандарти в България; да се установят факторите, благоприятстващи или възпрепятстващи реализацията на специалисти по ОЗ у нас и нормативно регламентирания изисквания към заеманите длъжности.

Материали и методи: Основни инструменти на проучването са: структурирано анкетно проучване; дискусия във фокус групи и полу-структурирано интервю. За обработване и представяне на резултатите от проведеното изследване, ще се използват социологически и статистически методи.

Очаквани резултати: Установяване на: (1) различия в стандартите за обучение в бакалавърски програми по ОЗ в България и Европа; (2) причините за липсата на

търсене на специалисти по ОЗ в голяма част от институциите свързани с опазване здравето на населението в България; (3) възможности за преодоляване на недостатъците в подготовката и реализацията на кадри в сектора на ОЗ.

Ключови думи: Бакалаври по обществено здраве, обучение, професионална реализация, здравен контрол, институции свързани с опазване на общественото здраве.

Постигнати резултати:

1. Извършен е задълбочен исторически преглед на предпоставките и развитието на профилираното обучение на бакалаври по ОЗ в България;
2. Извършен е обстоен анализ на организацията на обучението в бакалавърски програми по обществено здраве в Европа, който доказва: в Източна Европа бакалавърското обучение се предлага основно в Медицински университети и колежи, а в Западна Европа то се провежда основно в многопрофилни университети; преобладават програмите с 3-годишен курс, в редовна форма на обучение на национален език, с осигурени 180 кредита; положителна тенденция в източноевропейските ВУЗ, в т.ч. и в България, е по-високият дял на часовете за практическо обучение и по-голяма учебна натовареност на студентите;
3. Анализът на съдържанието на бакалавърските програми по ОЗ в Европа според основните области, препоръчани от ASPHER, доказва, че всички те присъстват в програмите както в Западна, така и в Източна Европа:
 - ✓ Актуални дисциплини, свързани със съвременните предизвикателства на ОЗ като „Здравни неравенства“, „Глобално здраве“, „Информационни технологии и системи“, „Стареене на населението“, „Лидерство и управление“, Качествени методи на изследване“ и „Геномика и обществено здраве“, присъстват слабо и в двата Европейски региона;
 - ✓ В центъра на обучението по ОЗ в България и страните от Източна Европа са специализираните профилактични дисциплини, свързани с хигиена и епидемиология на инфекциозните болести и значителен брой клинични дисциплини. Последните отсъстват от обучението в западноевропейските програми;
4. Сравнението на професионалните компетенции разработени от ASPHER с Наредбата за ЕДИ в професионално направление „Здравни грижи“ доказва, че:
 - ✓ ЕДИ само частично покриват основните области на ОЗ, определени от ASPHER: „Методи в общественото здраве“, „Здраве на населението и неговите социални, икономически и политически детерминанти“, „Здравно образование и защита на здравето“. За областите здравна политика, икономика, организационна теория, лидерство и управление няма предвидени дисциплини в ЕДИ;
 - ✓ Националните изисквания за специалност „ИОЗ“ осигуряват важна част от компетенциите на бакалаврите по ОЗ, свързани с контрол на факторите на околната среда и надзора на заразните болести, но в значително по-малка степен гарантират изграждане на знания и умения за изследване на общественото здраве, за разработване и управление на здравни програми, управление на проекти, здравно образование и комуникация. Същите са от

ключово значение за ефективно осъществяване на съвременните дейности и изискванията, които поставя технологичния напредък и глобалните приоритети в областта на ОЗ;

- ✓ Сравнителните проучвания на обучението на бакалаври по ОЗ в Европа и анализът на съответствието между националните изисквания и препоръките на ASPHER показват, че актуализирането на ЕДИ е наложително;
- 5. Определени са водещите фактори, възпрепятстващи професионалната реализация на бакалаврите по ОЗ у нас;
- 6. Определени са факторите, възпрепятстващи кариерното развитие и професионално израстване на завършващите бакалаври по обществено здраве в България;
- 7. Определени са факторите, подпомагащи професионалната реализация на бакалаврите по обществено здраве в България;
- 8. Извършен е анализ на нормативната уредба, свързана с изискванията спрямо обучението, назначаването и дейността на професионалните бакалаври по ОЗ, както и на институциите, които функционират в областта на ОЗ у нас;
- 9. Анализът на представените собствени резултати и изводи в областта на обучението и реализацията на бакалаври по ОЗ в България и Европа помогна да бъдат формулирани препоръки и алгоритъм на действие за разрешаване на съществуващите проблеми в следните насоки:
 - ✓ По отношение на националната политика за изграждане и развитие на кадри в областта на ОЗ;
 - ✓ По отношение на политиката и управлението на ОЗ на институционално ниво;
 - ✓ По отношение на обучението и образователните институции.

Пандемията днес показва на всички, че здравните системи и институции, отговорни за опазване здравето на населението в Европа, имат нужда от добре подготвени и обучени специалисти със здравно образование.

В нашата страна проблемите са не по-малко съществени и болезнени за разрешаването им са необходими съвместните и единни усилия на образователните структури, институциите, държавата и обществото.